

แนวทางในการวิจารณ์ข้อทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ แบบปรนัยชนิดเลือกตอบ

ดารณี ดวงจันทร์ทิพย์ *

การวิจารณ์ (adjudge) หมายถึง การให้คำตัดสินสิ่งต่าง ๆ โดยผู้มีความรู้ควรเชื่อถือได้ว่ามีข้อบกพร่องอย่างไร หรือที่เรียกว่า การติชม (ไม่ใช่ตำหนิ) ซึ่งในคำตัดสินนั้นต้องกองปรด้วยเหตุผล ที่ถูกต้อง

การวิจารณ์ข้อทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์แบบปรนัยชนิดเลือกตอบเป็นวิธีการหนึ่งที่ช่วยให้ข้อวัดผลได้รับความรู้และประสบการณ์ในการเขียนข้อทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ชนิดนี้ทั้งในแง่ดีและในแง่ที่เกิดข้อบกพร่อง อันจะนำไปสู่การเป็นนักเขียนข้อทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ที่ดีต่อไป ในการวิจารณ์เรื่องใดเรื่องหนึ่งแม้มิใช่การวิจารณ์ข้อทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ก็ตาม ผู้วิจารณ์ต้องตั้งเกณฑ์ที่ถูกต้องและมีเหตุผลไว้ แล้วพิจารณาว่าสิ่งที่เรากำลังวิจารณ์นั้นเป็นไปตามเกณฑ์ที่เราตั้งไว้หรือไม่จึงลงสรุปตัดสินสิ่งนั้น

ประโยชน์ที่ผู้วิจารณ์ข้อทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์จะได้รับ คือ การเขียนข้อทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ได้บกพร่องน้อยที่สุด มองเห็นแง่มุมในการถามได้กว้างขวางยิ่งขึ้น และยังทำให้รู้เทคนิคในการคิดตัวลองได้ดี ฉะนั้นการที่นักวัดผลได้มีโอกาสวิจารณ์ข้อทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์บ่อย ๆ จะทำให้ได้ประโยชน์มากตามไปด้วย ซึ่งนำไปสู่ลักษณะของผู้เขียนข้อสอบที่ดีต่อไป

ผู้เขียนขอเสนอแนวทางเพื่อการพิจารณานำไปวิจารณ์ข้อทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ 5 ประการดังนี้

- | | |
|----------------|---|
| ประการที่หนึ่ง | พิจารณาจากจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมที่ต้องการวัด |
| ประการที่สอง | พิจารณาจากการเขียนข้อสอบวัดพฤติกรรมด้านความคิดหรือพุทธิพิสัย (Cognitive Domain) |
| ประการที่สาม | พิจารณาจากคุณสมบัติที่ดีของข้อทดสอบ |
| ประการที่สี่ | พิจารณาจากคุณภาพรายข้อของข้อทดสอบ |
| ประการที่ห้า | พิจารณาในเรื่องทั่ว ๆ ไป |

* อาจารย์แผนกบัญชี คณะบริหารธุรกิจ วิทยาลัยอาชีวศึกษาสุพรรณบุรี

ประการที่หนึ่ง พิจารณาจากจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมที่ต้องการวัด โดยพิจารณาว่าข้อทดสอบข้อ นั้นสามารถวัดได้ตามจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม (Observable behavior) ที่ได้ตั้งไว้หรือไม่ หากกล่าวโดยสรุปแล้วจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรมจะบอกให้ทราบว่า นักเรียนควรจะ "ทำอะไรได้" "ทำในเงื่อนไขใด" และต้อง "ทำถึงระดับใด "

ตัวอย่าง

จุดประสงค์เชิงพฤติกรรม : เมื่อกำหนดข้อบัญญัติให้ 5 ข้อ นักเรียนสามารถบอกได้ว่าเป็น

สินทรัพย์ได้ถูกต้องอย่างน้อย 4 ข้อ

ข้อสอบที่ควรเขียน : ข้อใดมีสินทรัพย์ประกอบอยู่ 4 บัญชี

ก. เงินสด ลูกหนี้ อาคาร เงินประกันของเสียหาย เจ้าหนี้

ข. เงินกู้ รถยนต์ อาคาร ดวงตราไปรษณีย์ เงินฝากธนาคาร

ค. เจ้าหนี้ รถบรรทุก อาคารชั่วคราว สิทธิบัตร ตัวเงินจ่าย

ง. เงินสด เงินกู้ ดอกเบี้ยค้างจ่าย เจ้าหนี้ สินค้า

จ. เงินฝากธนาคาร ที่ดิน เจ้าหนี้ รายได้ค่าบริการรับส่งหน้า
สินค้า

จะเห็นว่าข้อสอบต้องสอบจากจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมที่ตั้งไว้ข้างต้นจึงสามารถวัดได้ผลที่ต้องการ ดังนั้นเมื่อผู้วิจารณ์พิจารณาแล้วเห็นว่าข้อสอบดังกล่าวสร้างจากจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมและสามารถวัดได้ตามจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมก็สามารถลงสรุปได้ว่าข้อสอบข้อนั้นวัดผลได้ตรงตามจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม

ประการที่สอง พิจารณาจากการเขียนข้อสอบวัดพฤติกรรมด้านความรู้ความคิดหรือ
พุทธิพิสัย (Cognitive Domain)

การเขียนข้อสอบวัดพฤติกรรมด้านความรู้ความคิดหรือที่เรียกว่าด้านพุทธิพิสัย (Cognitive Domain) การพิจารณาจากหลักหรือแนวทางในข้อนี้ ผู้วิจารณ์จำเป็นต้องทราบก่อนว่า พฤติกรรมด้านความรู้ความคิดนั้นเป็นพฤติกรรมที่เกี่ยวกับสมรรถภาพทางสมองหรือสติปัญญาในการเรียนรู้ของผู้เรียนซึ่งจำแนกเป็นพฤติกรรมย่อย ๆ ได้ 6 ประเภท เรียงลำดับจากพฤติกรรมขั้นต่ำสุดไปหาพฤติกรรม ขั้นสูงสุด ดังนี้

1. ความรู้-ความจำ (knowledge)
2. ความเข้าใจ (Comprehension)
3. การนำไปใช้ (Application)
4. การวิเคราะห์ (Analysis)
5. การสังเคราะห์ (Synthesis)
6. การประเมินค่า (Evaluation)

การพิจารณาตามแนวทางในข้อ 2 นี้ ผู้วิจารณ์ต้องพิจารณาเกี่ยวโยงไปยังแนวทางในข้อ 1 คือ ต้องพิจารณาว่า จากจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมดังกล่าว ข้อสอบที่สร้างขึ้นเพื่อให้วัดผลได้ตามจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมนั้น สามารถสร้างให้วัดได้ลึกหรือสูงสุดถึงพฤติกรรมย่อยขั้นใดใน 6 ขั้นดังกล่าว การถามได้ลึกเท่าใดจะนำไปสู่การพัฒนาด้านความรู้ ความคิดของเด็กที่เป็นกลุ่มเป้าหมาย ดังคดีในการสอบข้อที่ 5 ซึ่ง ดร.ชวาล แพร์ตกุล ได้กล่าวได้ว่า "ทดสอบ เพื่อค้นและพัฒนาสมรรถภาพ" คดีข้อนี้มีความสำคัญมากที่สุด ในเรื่องการทดสอบ จนถือว่าเป็นปรัชญาขั้น ประมัตต์สุดยอดของการวัดผล โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการทดสอบด้านสติและปัญญาของสมอง ผู้วิจารณ์ข้อสอบจึงต้องพิจารณา จากจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมข้อ 1 ผู้เขียนข้อสอบเขียนข้อสอบได้ลึกสุดตามพฤติกรรม ย่อย 6 ขั้นในข้อ 2 นี้ หรือยังแล้วจึงลงสรุป

ประการที่สาม พิจารณาจากคุณสมบัติที่ดีของข้อทดสอบ

คุณสมบัติที่ดีของข้อสอบมีทั้งหมด 10 ประการ สำหรับแนวทางประการที่สามนี้ผู้วิจารณ์ควรพิจารณาเป็นแนวทางในการวิจารณ์ 6 ประการ (เนื่องจากบางประการได้ถูกนำมากล่าวแยกเฉพาะเจาะจงแล้ว และบางประการย่อยของคุณสมบัติที่ดีของข้อสอบไม่เกี่ยวข้องกับข้อทดสอบปรนัยชนิดเลือกตอบ) ดังนี้

1. คุณภาพด้านความเที่ยงตรงตามเนื้อหา (Content validity) คือผู้วิจารณ์ควรพิจารณาว่าข้อสอบข้อนั้นวัดได้สอดคล้องตามเนื้อหาที่ต้องการวัดหรือไม่

2. ความเป็นปรนัย (Objectivity) ผู้วิจารณ์ควรพิจารณาว่าข้อสอบข้อนั้น มีคุณสมบัติเข้าลักษณะ 3 ประการต่อไปนี้หรือไม่

2.1 ข้อคำถามที่ความแจ่มแจ้งชัดเจน

2.2 การตรวจให้คะแนนทำได้ชัดเจน ไม่ว่าใครก็ตามเป็นคนตรวจสามารถให้คะแนนได้ตรงกัน

2.3 การแปลความหมายของคะแนนแปลได้ตรงกัน กล่าวคือ คะแนนที่ได้บอกสถานภาพของผู้สอบได้ตรงกัน

3. ความยุติธรรม (Fair) ผู้วิจารณ์ข้อสอบพึงพิจารณาว่าข้อสอบข้อนั้นต้องไปไม่มีช่องแนะให้เด็กฉลาดใช้ไหวพริบในการเดาถูก หรือไม่เปิดโอกาสให้คนเกียจคร้านที่ดูคำราพผ่าน ๆ ตอบได้ กล่าวโดยสรุปคือ ข้อสอบข้อนั้นต้องไม่ลำเอียงไปที่กลุ่มใดกลุ่มหนึ่งโดยเฉพาะ

4. ลักษณะยั่วยุเป็นเยี่ยงอย่างสันทางดี (Exemplary)

พึงพิจารณาว่าข้อสอบข้อนั้นควรประกอบด้วยคำถามที่สร้างแบบอย่างที่ดีให้แก่ผู้ตอบ ไม่ควรใช้ข้อคำถามหรือถามในสิ่งที่เป็นตัวอย่างที่ไม่เหมาะสมเพราะตลอดเวลาของการสอบ ผู้ตอบมีโอกาสเรียนรู้ความดีงามได้จากข้อสอบเช่นเดียวกับเวลาเรียน

5. ลักษณะเฉพาะเจาะจง (Definite) ผู้วิจารณ์ต้องพิจารณาว่าข้อสอบข้อนั้นจะต้องมีความชัดเจน ไม่คลุมเครือ ข้อคำถามไม่วกวนผู้ตอบทุกคนและผู้ถาม อ่านคำถามแล้วตีความหมายได้ตรงกันว่า ถามอะไร แจ่มมโน นั่นเอง

6. ประสิทธิภาพ (Efficiency) ผู้วิจารณ์พิจารณาว่าข้อสอบข้อนั้นจะต้องให้ผลการสอบวัดที่เที่ยงตรง และเชื่อถือได้มากที่สุด ในขณะที่ใช้เวลา แรงงาน และเงินทุน อย่างประหยัดสุดในการสร้าง

ประการที่สี่ พิจารณาจากคุณภาพรายข้อของข้อทดสอบ

โดยผู้วิจารณ์พิจารณาจากคุณภาพรายข้อที่ให้มา ข้อสอบเกือบจะทุกข้อจะบอกคุณภาพรายข้อของข้อสอบข้อนั้น ๆ มาด้วยเสมอ คุณภาพรายข้อที่ให้มามักจะได้แก่ คำอ่านจำแนก (Discrimination) และค่าความยาก (Difficulty) การพิจารณาวิจารณ์ข้อนี้ผู้วิจารณ์สามารถพิจารณาและลงสรุปได้ง่าย เพราะเนื่องจากข้อสอบมีเกณฑ์มาตรฐานของคุณภาพรายข้ออยู่แล้ว ก็พิจารณาตามเกณฑ์ได้เลยแล้วลงสรุป

ประการสุดท้าย พิจารณาในเรื่องทั่ว ๆ ไป

การพิจารณาวิจารณ์ในประการทั่ว ๆ ไป นี้ อาจแยกพิจารณาได้ 4 ประการ ดังนี้

1. การวางรูปแบบและการจัดพิมพ์ การวางรูปแบบเพื่อการจัดพิมพ์ข้อสอบให้ประกอบกันเป็นแบบทดสอบนั้น ความจัดพิมพ์ให้ชัดเจนอ่านง่ายใน 1 หน้ากระดาษควรแบ่งเป็น 2 คอลัมน์ใหญ่ และเรียงลำดับข้อใดคอลัมน์ที่ 1 ให้หมดก่อน จึงจัดพิมพ์ข้อต่อไปในคอลัมน์ที่ 2 และการจัดพิมพ์ตัวเลือกนั้น ควรพิมพ์เรียงลำดับจำนวนมากน้อยของตัวหนังสือหรือค่าของตัวเลขในแต่ละข้อของตัวเลือกโดยจะจัดพิมพ์จากมากไปหาน้อยหรือน้อยไปหามากก็ได้ โดยเลือกอย่างใดอย่างหนึ่งทั้งฉบับควรให้เป็นระบบเดียวกัน ผู้ตอบจะได้ไม่สับสนกับตัวเลือก และต้องพิมพ์ไม่ผิดเลย

2. พิจารณาตัวเลือก โดยแยกพิจารณาหลายประการ เช่น พิจารณาจากจำนวนตัวเลือก ว่าข้อสอบนั้นวัดกลุ่มเป้าหมายใดจำนวนตัวเลือกก็ควรให้เหมาะสมกับเป้าหมายนั้น ตัวอย่างเช่น ถ้าข้อสอบนั้นสอบวัดนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายก็ควรจะมีตัวเลือก 5 ตัวเลือกจึงเหมาะสม พิจารณาต่อไปว่าตัวเลือกนั้นเป็นเอกพจน์หรือไม่คือเป็นพจน์หรือประเภทเดียวกัน เขียนตัวเลือกให้เป็นอิสระจากกันโดยเฉพาะอย่างยิ่งกรณีตัวเลือกเป็นจำนวนตัวเลขควรพิจารณาเป็นพิเศษให้ค่าตัวเลขในแต่ละตัวเลือกขาดออกจะกันอย่างเด็ดขาด และการใช้ตัวเลือกปลายเปิด เช่น " ผิดหมดทุกข้อ" "ถูกหมดทุกข้อ" ควรพิจารณาว่าผู้เขียนข้อสอบใช้ตัวเลือกปลายเปิดนี้อย่างเหมาะสมคือใช้เพราะต้องการให้เป็นตัวลวงที่ดี หรือใช้เพราะต้องการให้เป็นตัวลวงที่ดี หรือใช้เพราะต้องการให้เป็นตัวถูกที่ผู้ตอบต้องวิเคราะห์ตัวเลือกอื่น ๆ แล้ว จึงพิจารณาว่าผู้เขียนไม่ได้เขียนตัวเลือกปลายเปิดเพราะเกียจคร้านในการคิดหาตัวเลือก

3. พิจารณาข้อคำถาม ข้อคำถามที่ดีนั้นผู้วิจารณ์พึงพิจารณาว่า จะต้องเป็นข้อคำถามที่สมบูรณ์ การเขียนคำถามให้เป็นคำถามสมบูรณ์ จะช่วยให้มีความหมายเฉพาะเจาะจง เข้าใจง่าย ผู้เขียนข้อสอบและผู้ตอบข้อสอบจะทราบตรงกันอย่างชัดเจนว่าคำถามนั้นมุ่งถามสิ่งใด คำถามที่สมบูรณ์ มักจะมีคำว่า "อะไร" "ที่ไหน" "เมื่อใด" "ข้อใด" เหล่านี้เป็นต้น เช่น

ไม่ดี : แม่กลองเป็น

- ก. กลองที่ใหญ่ที่สุด
- ข. ทำเทียบเรือประมง
- ค. แหล่งท่องเที่ยว
- ง. จังหวัด
- จ. อำเภอ

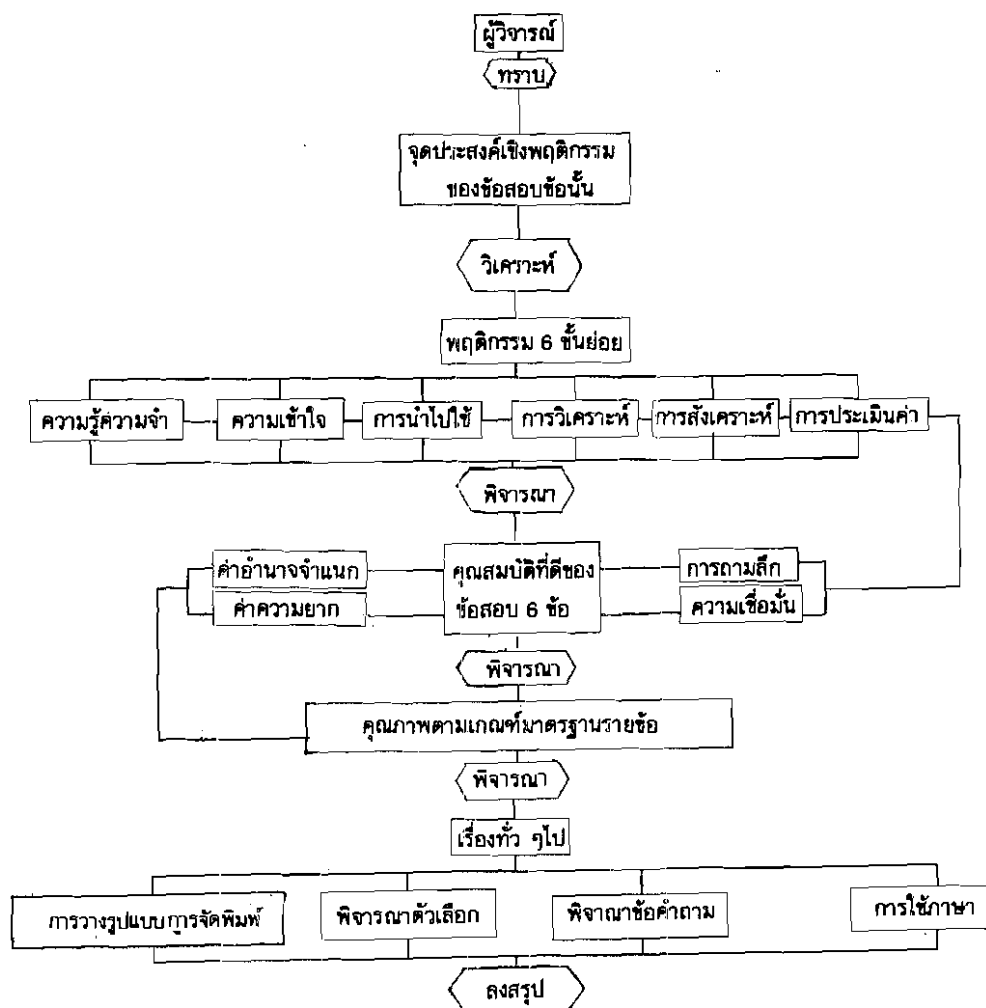
ดีขึ้น : แม่กลองเป็นชื่อของอะไร

- ก. กลองที่ใหญ่ที่สุด
- ข. หมู่บ้านชาวประมง
- ค. จังหวัด
- ง. อำเภอ
- จ. ตำบล

ข้อคำถามนั้นควรถามข้อละปัญหาใน 1 ข้อ ไม่ควรถามหลายปัญหาเพราะจะทำให้ผู้ตอบไม่ทราบว่าคำถามนั้น ต้องการถามเรื่องใด ประเด็นใดเป็นสำคัญ และผู้ตรวจข้อสอบเองก็อาจเกิดความลำบากใจในการให้คะแนนและผู้วิจารณ์ควรพิจารณาว่า ข้อคำถามต้องไม่แนะคำตอบไม่เพียงเฉพาะในข้อสอบข้อนั้นแต่รวมไปถึงการแนะคำตอบในข้ออื่นด้วย

4. การใช้ภาษา ผู้วิจารณ์ควรพิจารณาว่าการเขียนข้อคำถามและตัวเลือกควรใช้ภาษาที่เหมาะสมกับระดับของผู้ตอบ ไม่ใช้คำฟุ่มเฟือย คำถามไม่ควรใช้คำถามปฏิเสธหรือปฏิเสธซ้อน และคำตอบของข้อสอบไม่ควรใช้ศัพท์หรือภาษาแปลกกว่าตัวเลือกอื่น ๆ เป็นต้น

แนวทางในการวิจารณ์ข้อทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์แบบปรมาณูชนิดเลือกตอบ อาจสร้างเป็นแผนภาพขั้นตอนในการพิจารณาได้ดังนี้



หนังสืออ้างอิง

ชวาล แพร์ตกุล. เทคนิคการวัดผล. วัฒนาพานิช : กรุงเทพฯ 2520

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน : กรุงเทพฯ 2525

พวงรัตน์ ทวีรัตน์. การสร้างและพัฒนาแบบทดสอบผลสัมฤทธิ์

สำนักทดสอบทางการศึกษาและจิตวิทยา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสาน

มิตร : กรุงเทพฯ 2530

Bloom, B.S Handbool on Formative and Summative Evaluation of Student Learning. McGraw-HillBook Company, New York U.S.A. 1971